

NOUA REALITATE EDUCAȚIONALĂ: E-LEARNING, AVANTAJE ȘI PROVOCĂRI

Autor: Iulian-Alfred Husac | 24 ianuarie 2022

Realitatea educațională evoluează pe măsură ce condițiile în care trăim se modifică. Pandemia de COVID-19 și-a lăsat amprenta și asupra mediului educațional. Mai nou, sistemul de educație este obligat să caute metode noi de învățare care să îndeplinească condiții ce variază de la „distanțarea socială”, la „cursuri și seminare în regim mixt sau online”. O metodă nu foarte nouă, dar flexibilă și urmărită de autoritățile din educație, este E-learningul sau învățarea electronică. Dacă izolarea impusă de autoritățile publice a forțat închiderea școlilor în majoritatea statelor lumii, făcându-se trecerea la învățarea electronică, întrebarea firească este dacă acest tip de învățare este cu adevărat avantajos sau nu și, mai mult, în ce măsură statele lumii, în general, și școlile, în particular, au făcut trecerea la această metodă de predare. Voi încerca să răspund la această întrebare folosind o serie de argumente și date din literatura de specialitate și, de asemenea, voi invoca mai multe articole recente care au tratat această problemă.

Mai întâi, pentru a înțelege mai bine subiectul analizei, este necesară definirea conceptului de învățare electronică care, deși are o aplicabilitate din ce în ce mai largă în zilele noastre, nu se bucură de o definiție unanim acceptată. Putem defini E-learningul ca o abordare a predării și învățării, reprezentând întregul sau o parte din modelul educațional aplicat, bazat pe utilizarea de instrumente media și dispozitive care facilitează accesul la învățare, comunicare și interacțiune, sprijinind adoptarea unor metode noi de înțelegere și dezvoltare a învățării¹. E-learningul este o nouă paradigmă ce creează un nou mediu educațional², prin care cei educați au acces la suporturi de curs, media, instrucțiuni și aplicații oricând, de oriunde.

Pentru ca actul educațional să-și atingă scopul, acesta trebuie, în primă instanță, să fie eficient. Numim învățare eficientă acea „învățare activă care presupune implicare și participare conștientă în procesul de construire a cunoștințelor, cu orientare spre un anumit scop și cu rezultate măsurabile”³. Eficiența predării poate fi apreciată, conform aceluiași autor, în funcție de măsura în care un profesor reușește să trezească motivația elevilor săi pentru problemele propuse spre studiu și pentru disciplina de învățământ predată.

Învățarea electronică, prin totalitatea metodelor pe care le cuprinde, ajută la eficientizarea procesului educațional, prin aceasta înțelegându-se activitățile propriu-zise de predare-învățare. În sprijinul acestei afirmații vine o meta-analiză inițiată în 2011 care a arătat, prin referire la domenii precum ingineria, științele exacte, medicina, că învățarea prin intermediul unor mijloace electronice s-a dovedit mai eficientă și cu rezultate mai bune decât alte metode care nu utilizau astfel de mijloace⁴. Într-o altă lucrare din 2013⁵, care a avut ca participanți în studiile analizate în mod majoritar studenți și elevi din domenii precum medicina și asistența socială, dar și informatica, pedagogia, științele sociale și exacte, s-a arătat că învățarea on-line are rezultate mai bune în medie decât învățarea rezumată la activități față-în-față. Unele studii⁶ arată că, în medie, studenții rețin cu 25-60% mai multe informații învățând on-line, prin comparație cu 8-10% când învață în clase, iar altele⁷ au arătat că educația on-line este mai puțin costisitoare, dar ajunge la aceleași rezultate pentru studenții care învață științe exacte (matematică, inginerie etc.)

Mai apoi, ceea ce întregește eficiența actului educațional este accesibilitatea sau gradul de accesibilitate care caracterizează mijlocul electronic folosit. Spre deosebire de învățarea fizică, în clase, E-learningul reprezintă varianta mai accesibilă pentru că oferă cele mai multe posibilități de participare la activitățile de predare-învățare, prin multitudinea de platforme și dispozitive care se pot interconecta în timp real. Conform celor mai recente rapoarte ale Centrului Național de Statistică a Educației din S.U.A. (NCES), numărul de înscrieri la cursurile de învățământ la distanță a crescut, chiar dacă rata generală de înscriere la licee s-a diminuat.

În plus, gradul mare de accesibilitate implică, în mare măsură, reducerea absenteismului. Atât globalizarea și generalizarea circulației informației, cât și recurgerea la mijloacele electronice de învățare au un impact major asupra accesului la activitățile educative. Într-un studiu recent s-a arătat că, dintre 175 de respondenți studenți și elevi, 82% și-au manifestat dorința de a învăța on-line, pe când aproximativ 13 procente dintre aceștia au fost nehotărâți⁸.

Un alt avantaj al învățării electronice constă în încurajarea elevilor timizi, prin oportunitățile de relaționare oferite acestora prin forumurile de discuții cu scop educativ, în principal, și cu scop de comunicare, în subsidiar. Prin aceasta, E-learningul ajută la eliminarea obstacolelor din calea comunicării și formării relațiilor personale, precum frica de a vorbi cu ceilalți elevi sau studenți. Unii autori subliniază că învățarea electronică crește gradul de interactivitate dintre studenți și profesori în timpul lecțiilor⁹. Mai mult, într-un studiu din anul 2013 demarat de Facultatea de Științe ale Educației și Psihologie din cadrul Universității Alzahra, s-a arătat că folosirea mijloacelor electronice în școli, cu profesorii lucrând la distanță, însă în prezența virtuală a părinților, a avut ca efect reducerea anxietății, motivarea și îmbunătățirea rezultatelor academice ale elevilor din licee¹⁰. O astfel de tehnologie poate înlesni

accesul elevilor la învățământ în cazurile în care accesul la școli este limitat, asigurând totodată un standard de educare adecvat acestora.

Cât privește dezavantajele E-learning, un prim obstacol este reprezentat de deficitul de atenție, care lipsește activitatea educatorului de atenția educatului. Deficitul de atenție este una dintre problemele¹¹ recurente cu care se confruntă educatorul în activitatea educațională, chiar și când aceasta se desfășoară în școli. Odată cu trecerea la mijloacele de tip E-learning, un efect negativ pe care utilizatorii îl experimentează, în special elevii de vârste mici, este reprezentat de rezultate mai slabe la evaluări, ajungându-se până la probleme comportamentale, inadaptare socială și accentuarea deficitului de atenție. În egală măsură, dar doar în ceea ce îi privește pe utilizatorii cu ADHD, trecerea de la clasă la dispozitive electronice n-a făcut decât să creeze încă o barieră pe care aceștia o resimt atunci când folosesc mijloace de învățare electronică. De asemenea, factorii de distragere a atenției joacă un rol important în ceea ce privește ineficiența activității de învățare pentru elevi sau studenți, astfel că unele imagini folosite în prezentări sau videoclipuri pot capta atenția în așa măsură încât predarea nu și mai atinge scopul.

Deși accesibilitatea și reducerea absenteismului avantajează noul trend din învățământ, acesta trebuie raportat și la fenomenul scăderii calității actului educațional odată cu implementarea pe scară largă a învățării electronice. Astfel că, o altă provocare importantă este reprezentată de lipsa de pregătire a profesorilor, în special de natură tehnică. Pe scurt, profesorii trebuie să fie implicați într-un proces de planificare a învățării, astfel încât tehnologia să poată fi un mijloc valid de atingere a obiectivelor operaționale din timpul lecțiilor. Cu alte cuvinte, în lipsa unor programe de instruire digitală foarte bine realizate și susținute de către școală/facultate, efortul de acomodare al profesorilor la noile cerințe impuse de E-learning ar rezulta într-o scădere calitativă a actului de predare.

Totuși, chiar printr-un efort susținut de adaptare la noul sistem de predare-învățare, problemele tehnologice recurente împreună cu o infrastructură precară de comunicații limitează, dacă nu chiar blochează, accesul la ore. Deși criza COVID-19 a propulsat învățământul on-line ca singura modalitate de accesare a serviciilor educaționale, acest lucru nu implică și faptul că toată lumea a avut acces la educație. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) a raportat că 9% dintre elevii de 15 ani nu au o cameră destinată învățării acasă, iar aproximativ jumătate dintre tinerii de 15 ani urmează școli care pot asigura învățatul pe o platformă online. Mai mult, conform aceluiași raport, 35% dintre elevii de 15 ani sunt înscriși în școli unde profesorii nu au cunoștințele pedagogice și tehnice necesare pentru a preda prin mijloace digitale.

Nu în ultimul rând, reducerea interacțiunii sociale (care, deși nu ar avea un impact semnificativ asupra elevilor și studenților timizi, le răpește celor mai comunicativi și

deschiși șansa socializării și integrării în contextul social) constituie unul dintre cele mai mari dezavantaje ale E-learningului. Interacțiunea socială este unul dintre elementele fundamentale ale oricărei comunități, alături de existența unui sistem de valori și a unui sistem de simboluri comune. E-learningul, în special prin condițiile impuse de criza COVID-19, n-a contribuit la interacțiunea socială ci, dimpotrivă, potrivit unor opinii mai vechi, învățarea on-line tinde mai degrabă să izoleze din punct de vedere social decât să aducă oamenii împreună. Cu alte cuvinte, aceiași autori susțin că interacțiunea mediată prin dispozitive electronice „este incapabilă să întrețină relații personale autentice, benefice, și să creeze legături interpersonale”¹². Desigur, o astfel de viziune poate părea învechită, însă studii mai recente ne arată că măsurile luate pentru combaterea pandemiei au avut ca efect evitarea voluntară a interacțiunii sociale, din cauza asocierii acestei interacțiuni cu moartea. Așadar, putem interpreta că impunerea E-learningului ca alternativă la învățarea clasică, în clase, n-a făcut decât să accentueze sentimentul de izolare socială.

Mijloacele de predare-învățare caracteristice E-learning au devenit atât „o oglindă, cât și o umbră a lumii offline”¹³. Prezenta analiză a adus laolaltă curentele de opinie principale în ceea ce constituie fenomenul învățării electronice, creând prin acest demers mediul propice dezvoltării unei dezbateri publice pe subiect, absentă, din păcate, din societatea românească. Modelul învățării electronice implică transmiterea de informații prin dispozitive și procedee diverse și îi motivează pe utilizatorii mai timizi, elevi sau studenți, să interacționeze. Cu toate costurile implicate sub aspectul interacțiunii sociale în general, acest model este accesibil (chiar dacă pot interveni diverse probleme tehnologice), este eficient și reduce absenteismul, în ciuda posibilității apariției deficitului de atenție și a inadaptării metodelor profesorilor la noile mijloace de predare, cauzate de lipsa pregătirii acestora. Deși toate modelele de învățare au beneficiile și dezavantajele lor, este clar că după criza actuală o formă de învățare mixtă va evolua, învățarea electronică constituind o parte crucială a procesului global de predare-învățare.

NOTE

1. Sangrà, A., Vlachopoulos, D. & Cabrera, N., Building an Inclusive Definition of E-Learning: An Approach to the Conceptual Framework, în *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 13 (2), 2012, 145-159, <https://doi.org/10.19173/irrodl.v13i2.1161>. ↑
2. Sharma, Sushil & Kitchens, Fred., „Web services architecture for m-learning”, în *Journal of e-Learning*, 2004, Vol. 2, Issue 1, pp. 203-216. ↑
3. Jinga Ioan, Istrate Elena, *Manual de Pedagogie*, București: Editura All, 2009, pag. 32. ↑

4. Tamim, Rana & Bernard, Robert & Borokhovski, Eugene & Abrami, Philip & Schmid, Richard, „What Forty Years of Research Says About the Impact of Technology on Learning A Second-Order Meta-Analysis and Validation Study”, în *Review of Educational Research*. 81, 2011, 4-28. 10.3102/0034 654310393361. ↑
5. Means, Barbara & Toyama, Yukie & Murphy, Robert & Bakia, Marianne, „The Effectiveness of Online and Blended Learning: A Meta-Analysis of the Empirical Literature”, în *Teachers College Record*, 2013, vol. 115, p.37. ↑
6. Facts and Stats about E-learning, disponibil la: <https://www.shiftelearning.com/blog/bid/301248/15-facts-and-stats-that-reveal-the-power-of-elearning>, accesat la data 14.03.2021, ora 13:00. ↑
7. Online education platforms scale college STEM instruction with equivalent learning outcomes at lower cost, disponibil la: <https://www.science.org/doi/10.1126/sciadv.aay5324>, accesat la data 14.03.2021, ora 15:20. ↑
8. Sathishkumar, V. & Radha, R. & Saravanakumar, Ar & Mahalakshmi, K., „E-Learning during Lockdown of Covid-19 Pandemic: A Global Perspective”, în *International Journal of Control and Automation*. 13, 2020,1088-1099. ↑
9. Wagner, N., Hassanein, K. & Head, M., „Who is responsible for E-learning in Higher Education? A Stakeholders' Analysis”, în *Educational Technology & Society*, 11 (3), pp. 26-36. ↑
10. Seyedeh Monavar Yazdi and Ghazal Zandkarimi, „The Impact of E-learning on some Psychological Dimensions and Academic Achievement”, în *International Journal of Education and Learning* Vol. 2, No. 2 (2013), pp. 49-56 <http://dx.doi.org/10.14257/ijel.2013.2.2.05>. ↑
11. Thomsen, S.R., Straubhaar, J.D. & Bolyard, D.M., Ethnomethodology and the Study of Online Communities: Exploring the Cyber Streets, în *IRISS International Conference Paper*, Bristol, UK, 1998. ↑
12. Spre exemplu, un studiu din luna februarie 2021, al Asociației Proacta EDU realizat în baza unui chestionar online, în rândul a 930 de elevi din clasele V-IX, privind emoțiile pe care le-au avut în timpul școlii online, dar și nevoile psihologice, precum și modul în care se raportează la acestea în perioada de tranziție actuală. Potrivit rezultatelor acestui chestionar, 53% dintre elevi s-au plâns de probleme de concentrare, iar peste 19% de anxietate. (vezi și <https://proactaedu.ro/>) ↑
13. Dawson, L.L. & Cowan, D.E. *Religion Online: Finding Faith on the Internet*, Routledge New York Press, 2004, p.7. ↑